

MAMOGRAFIJA

Kaj je mamografija?

Mamografija je metoda slikanja dojk z rentgenskimi žarki. To je najbolj zanesljiva metoda za odkrivanje bolezenskih sprememb v dojkah.

Kaj pomeni preventivna mamografija in za katere ženske pride v poštev?

Preventivna mamografija pomeni slikanje žensk brez bolezenskih znakov v dojkah v rednih časovnih razmakih z namenom zgodnjega odkrivanja bolezenskih sprememb. Po 50. letu starosti priporočamo redno slikanje na dve leti. Od 40. do 50. leta pa le po presoji zdravnika, predvsem pri ženskah z družinsko obremenjenostjo.

Kaj pomeni diagnostična mamografija?

Z diagnostično mamografijo skušamo pojasniti spremembe v dojkah, ki si jih je bodisi ženska sama zatipala ali jih je ugotovil njen napotni zdravnik.

Ali se je potrebno za slikanje pripraviti?

Posebne priprave niso potrebne. Pazite pa, da bo koža čista, zato se ne mažite z deodoranti, pudri ali parfumi. Te snovi lahko vsebujejo mineralne delce, ki so vidni na posnetkih in motijo presoj.

Kako poteka slikanje dojke?

Dojko stisnemo med dve plošči in jo nato slikamo v dveh smereh (projekcijah): poševni in navpični. Na ta način prikažemo vse tkivo dojke.

Zakaj mora biti dojka med slikanjem stisnjena?

S stiskanjem tkivo dojke razpremo in dosežemo boljšo preglednost tkiva in bolj kakovosten posnetek. To nam omogoči, da najdemo bolj zgodnje bolezenske spremembe.

Ali je stiskanje dojke lahko nevarno?

Nikakor ne. Na ta način prejme dojka celo manj rentgenskih žarkov, saj bolj ko je stisnjena, manjšo dozo žarkov sprejme. Povsem odveč je tudi strah, da bi stiskanje lahko povzročilo nastanek raka ali njegovo širjenje v okolico.

Ali je stiskanje dojke boleče?

Stisk dojke traja le nekaj trenutkov in za večino žensk ni boleč. Nekatere čutijo pri tem kratkotrajno nelagodje in le redke bolečino. Za slednje le izjemoma priporočimo eno uro pred preiskavo blago protibolečinsko sredstvo. Zelo pomembno je, da ste med slikanjem čim bolj sproščene. Morebitne pomisleke in strahove skušajte razrešiti v pogovoru z radiološkim inženirjem/ko, ki izvaja preiskavo.

Kaj mora ženska še vedeti o sebi in mamografiji?

Tiste, ki imajo še redno menstruacijo, morajo vedeti, da je za slikanje dojk najbolj primeren čas v prvi polovici menstruacijskega ciklusa – od 5. do 16. dne. Pred menstruacijo so namreč dojke napete, slikanje je bolj boleče, posnetki pa slabše kakovosti. Pomembno je tudi, da prinesete s seboj stare mamografske posnetke za primerjavo.

Kolikšna je zanesljivost mamografije glede zgodnjega odkrivanja raka?

Z mamografijo lahko odkrijemo veliko začetnih rakov dojke, vendar ne vseh. Razmeroma najmanj jih odkrijemo pri mlajših ženskah z gosto in nepregledno strukturo dojke. Zato vas želimo opozoriti, da je kljub negativni mamografiji še naprej potrebno skrbno opazovanje in redno samopregledovanje dojk.

V katerih primerih je potrebno še dodatno slikanje?

Kadar odkrite zgostitve ali druge spremembe ne moremo natančno opredeliti, je ženska klicana na dodatno slikanje. Spremembo skušamo razjasniti z dodatnimi projekcijami, usmerjenim slikanjem ali s povečavo. V večini primerov se izkaže, da se tkivo razpre in da so spremembe v dojkah benigne ali nenevarne, zato je vnaprejšnji pretiran strah odveč.

Ko pridete na preventivno ali diagnostično mamografijo, je prav, da se s preiskavo seznanite; izveste, kaj od nje lahko pričakujete in se pripravite na možnost dodatnega slikanja ali drugih preiskav. Upamo, da Vam bodo pri tem pomagali tudi naši odgovori na nekaj osnovnih vprašanj.

Diagnostični postopki Vam vzbujajo neprijetne občutke, čeprav se za večino sprememb izkaže, da niso rakavega izvora.

V nasprotnem primeru pa vedite, da zgodnje odkrivanje raka dojke rešuje življenje.

Pripravila: Miljeva Renner, dr. med.
Uredila: prim. Marija Vegelj Pirc, dr. med.
Fotografija: Janez Koprivec, dr. med.
Zasnova in izvedba: www.design-demsar.si
Tisk: Present d.o.o.
Ljubljana, 2004

Ali je rentgensko slikanje škodljivo?

Količina sevanja, ki jo dojka pri slikanju prejme, je zelo majhna. Korist redne mamografije je veliko večja kot morebitno tveganje.

ULTRAZVOK

Kaj je ultrazvok?

Pri tej preiskavi s posebno sondo usmerimo ultrazvočne žarke na mesto, ki ga želimo preiskati. Tako pregledujemo dojko v tankih »rezinah« in dobimo »živo sliko«, ki se s spremembo položaja sonde spreminja.

Kdaj pride v poštev ultrazvočna preiskava?

Ultrazvok kot samostojno metodo uporabljamo le pri mlajših ženskah z nepregledno strukturo dojk. V vseh drugih primerih pa je ultrazvok koristen predvsem kot dopolnilna metoda. Dopolnjuje klinični izvid, kadar v dojkah tipljemo za trdline. Dopolnjuje mamografijo, kadar je struktura dojke na posnetkih gosta in nepregledna ali če želimo razjasniti določene mamografske nepravilnosti. Neprecenljiv je tudi za biopsije ali »punkcije«. Ultrazvok pa je manj zanesljiv za iskanje majhnih začetnih rakov dojke, ki so še omejeni na mlečne žleze - pri tem ga mamografija prekaša.

BIOPSIJE

Kakšen diagnostičen postopek so »punkcije«, ki se jih ženske še posebej bojijo?

Vodene biopsije ali pogovorno »punkcije« so potrebne za opredelitev nekaterih netipljivih in tudi tipljivih sprememb v dojkah. Pri tem gre za odvzem majhne količine celic ali tkiva za preiskavo. Glede na to ločimo:

- Citološko ali tankoigelnno biopsijo (»punkcijo«), pri kateri s tanko iglo posrkamo celice, ki jih nato pod mikroskopom pregleda citolog.
- Histološko ali debeloigelnno biopsijo, pri kateri z debelejšo iglo po predhodnem omrtvičenju mesta punkcije odvezamo stebričke tkiva, ki jih pregleda patolog.

Punkcije so vodene, kar pomeni, da jih izvajamo pod kontrolo ultrazvoka ali rentgena. Če so spremembe vidne ultrazvočno, se raje odločimo za ultrazvočno vodeno punkcijo, ki je za preiskovanko bolj udobna. Če ultrazvočno spremembe ne najdemo, uvedemo iglo pod kontrolo rentgena, za kar se je udomačil izraz »pod kontrolo Citogajda«.

Ali obstaja še kakšna metoda za odvzem tkiva?

Mamotom-vakuumska biopsija je metoda, ki se je izkazala za najbolj natančno in zanesljivo. Pri tej metodi vakuumsko posrkamo in odrežemo večje stebričke tkiva, ki jih nato pregleda patolog.

MAMOGRAFIJA

in druge metode za ugotavljanje bolezenskih sprememb v dojkah